

**Граматика
малоросійського наріччя
або Граматичні свідчення
суттєвих відмінностей, що
віддалили Малоросійське
наріччя від чистої
Російської мови, в
супроводі різноманітних з
цього приводу зауваг та
писань**

Князь Цертелєв

1818

Exported from Wikisource on 01/23/18

Грамати́ка малоросі́йського нарі́ччя або Грама́тичне
сві́дчення суттєвих відмінностей, що віддалили
Малоросі́йське нарі́ччя від чистої Росі́йської мови, в
супроводі різноманітних з цього приводу зауваг та писань.
Склад. Ол. Павловський. С. П. б. 1818 в тип.
В. Плавильщикова, в 8, 114 стор.^[1]

Мила нам добра звістка про нашу царину;
Вітчизни й дим — солодкий нам та втішний

Оце новина! подумав я, коли почув про друк Малоросійської Граматики й поквапився купити її. — Не знаю, чи від того це, що на всі речі, які нагадують нам про батьківщину, дивимось ми особливим поглядом, чи від того, що книга ця існо втішна, я прочитав її безугавно та із задоволенням. Здається втім, що вона дійсно заслуговує на увагу поціновувачів вітчизняного Письменства: чим більше будемо ми знати наріч мови Слов'янської, тим зручніше вдосконалювати мову Російську — Малоросійське ж наріччя є одним з найближчих відгалужень першого;^[2] в наріччі цьому знайдеться багато слів, що допомагають з'ясувати Етимології слів Російських^[3], багато таких, що висловлюють думку наочніше ніж ті, якими зараз послуговуємось,^[4] є навіть ті, що введені в мову Російську виразністю своєю могли б спричинитися до збагачення її.^[5] Але повернемося до Малоросійської Граматки.

Початкові досліді ніколи не можуть бути довершеними. [Граматка Малоросійського нарiччя](#), яку видав п. [Ол. Павловський](#), має також свої недоліки. Я відзначу деякі. В статті про прикметники [Автор](#) говорить, що найвищий ступiнь утворюється додаванням до звичайного ступеня [склада пре](#), й iноді склада [наи](#), що трапляється зовсім навпаки. В цій статті згадує він, що найвищий ступiнь утворюється також додаванням до звичайного ступеня слова [изъ чорта](#) або [изъ чортового](#), [изъ бисового сына](#); сумніваюсь, чи є хоча б одна мова, де вищiсть однієї речі над iншою позначалась би додаванням слова [чортъ](#) або [чортовъ сынъ](#); вислів же [зъ чорта дужый](#), [зъ сучого сына гарна](#) суть те саме, що й в Російській мові: [чортъ знаетъ какъ силенъ](#), [чудо какъ хороша](#).

На [сторiнці 13](#) в статті про займенники [Автор](#) пише таке:

Н.	я , ты
Р.	— —
Д.	мини , тоби .

Лiнiйка, що лежить пiд якимось словом, вказує, що й на цьому мiсці має бути таке саме попереднє слово; але будь-хто, хто знає хоч скiльки Малоросійське нарiччя, скаже, що займенники [я](#) i [ты](#) мають в родовому вiдмiнку [мене](#), [тебе](#).

На [сторiнці 14](#) помiж займенниками [мiй](#), [моя](#), [моъ](#), знаходиться слово [ма](#), що не є займенником, а є третьою особою теперiшнього часу однини дiєслова [маю](#), тобто [имъю](#).

На [сторінці 15](#) пише він дієслово **спивать** у давньоминулому часі: **спивувавъ**, а на [стор. 19](#) в тому ж часі дієслово **ворошитьъ**: **ворушовавъ**, проте я посилаюсь на краян моїх, що давньоминулого часу дієслова ці не мають, хоча й можуть набути форми його.

На [сторінці 21](#) сказано, що Малоросіяне не мають ані минулого, ані теперішнього часу дієприкметників, а замінюють їх відповідним часом дієслів із додаванням займенника **той**, **то**, т. е. **тотъ**, **который**. Але Автор, звісно ж, забув, що Малоросіяне мають слова: **писаний**, **украдений**, **стоячий**, **лежачий**.

Деякі слова пише неправильно, наприклад:

вечера	}	замість	вечеря
пайматка			паніматка
ныдїть			нудыть
хвостыкъ			хвастыкъ
Бисъ-дерево			Божъ дерево або Боже дерево

Інші перекладає помилково, наприклад:

вадко	тошно	вредно
кватъра	продовження негоди зварений без	чверть кола, що робить місяць
несмачный	м'яса, сала та масла.	невкусный

шульки

галушки з
маком та
медом.

} замість

лепешки
(коржики) з
маком та медом
меделянская
собака або взагалі
велика собака, але
не борзая,
оскільки всіх
борзья називають
хортами.

меделянъ

борзая
собака.

Щодо вимови, Автор може виправдовуватись тим, що й саме Малоросійське наріччя має, так би мовити, свої наріччя, але йому слід було керуватися кращими, тобто тим, яким говорять мешканці Полтавської Губернії.

До недоліків розглянутої книги можна також віднести й те а) що Автор висловлюється іноді невиразно, напр. на [стр. 2](#) сказано: **и** здебільшого вимовляється як **ы**; тут можна було б згадати хоча б головні випадки: сказати, що літера **и** вимовляється як **ы** (чи, краще сказати, дещо м'якіше) наприкінці дієслів напр. **ходьити** й в орудному відмінку імен напр. **рукамы**, і б) часто даремно обтяжує Читача правописом своїм, де використовує напр. замість **г**, яке вимовляється як **g**, літеру **кг**, так саме як і замість **нь**, яке вимовляється як **и**, літеру **і**. Здається, значно краще писати в цей спосіб, проставивши над нею дві крапки.

Нарешті також можна було б відзначити, що зміст книги не зовсім доладний назві, але в наш час це не новина: завдяки

Нарешті також можна було б відзначити, що зміст книги не зовсім доладний назві, але в наш час це не новина: завдяки моді та завзяттю книготоргівельників^[6], можна знайти книги, в яких зовсім не говориться про те, що стоїть на титульній сторінці.

Втім, справедливість вимагає відзначити, що книга ця, як перша свого роду, заслуговує на всіляку повагу. Загальні зауваження, вміщені в кінці книги, вказують, що Автор розглядав предмети, які його оточували, з увагою і з належної точки зору.

Князь Цертелєв.

1. ↑ Продається в кн. крамницях Плавильщикова по 2 крб. 50 коп.
2. ↑ Я готовий навіть думати, що якби можна було облупити Малоросійське наріччя від слів Татарських, Латинських, Німецьких і невеликої кількості тих, чие походження встановити надто складно, напр. *стревай* (подожди, постой) *мерцій* (скорѣе) *силькось* (нѣтъ нужды) та ін., то ми побачили б одне з найчистіших наріч мови Слов'янської, можливо, саме те, що було пануючою мовою предків наших в часи *Володимира*.
3. ↑ Наприклад, *роска*, тобто *розга*, виразно вказує, що це є скорочення від *ростка*, тобто *отростокъ*, *лѣторосль*.
4. ↑ Напр. *пугачь*, *вечеря*, *недогарокъ*, *ятки* які значно ближче до тямок, що з ними з'єднані, ніж з тим самим значенням: *филинъ*, *ужинъ*, *огарокъ*, *лабазы*.
5. ↑ Напр. *досвьтокъ* (час перед світанком) *женихатся*

збирають у великій кількості Малоросіяни в Травні місяці) **цокотать** (зубами або чимось дзвінким, напр. склом о скло) та ін.

6. ↑ Й інших.

Ця робота перебуває у [суспільному надбанні](#) у всьому світі.

Цей твір перебуває у суспільному надбанні у всьому світі, тому що він опублікований до 1 січня 1923 року і автор помер щонайменше 100 років тому.

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Artem.komisarenko

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)

4. [↑](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium) <http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium>